

POSTANOWIENIE

Dnia 29 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania J. W. prowadzącego działalność pod firmą Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.

z udziałem zainteresowanej K. B.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 29 czerwca 2022 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 11 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację odwołującego się J. W. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 25 października 2019 r., sygn. akt X U (...), którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z 29 listopada 2018 r.

Decyzją z 29 listopada 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że K. B. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 23 listopada 2016 r. do 31 grudnia 2016 r.

jako zleceniobiorca u płatnika składek Z. , a także ustalił dla niej podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne za grudzień 2016 r., wskazując, iż umowa zawarta między stronami nie akcentuje rezultatu jako koniecznego do osiągnięcia, lecz jej elementem wyróżniającym są usługi wymagające dołożenia należytej staranności w działaniu.

W odwołaniu od powyższej decyzji J. W. domagał się jej zmiany i ustalenie, że K. B. wykonująca świadczenia na podstawie umowy o dzieło u płatnika składek nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 23 listopada 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. oraz zasądzenia od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od odwołującego na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, powołując się na okoliczności przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

(...) oddalił odwołanie oraz orzekł o kosztach zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 7 Konstytucji i art. 233 k.p.c.; art. 233, art. 236 oraz art. 328 § 2 k.p.c.; art. 233 k.p.c. i art. 6 k.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; art. 233 k.p.c. oraz art. 734 § 1 k.c., art. 750 k.c. i art. 627 k.c.

Sąd Apelacyjny uznał apelację za nieuzasadnioną w konsekwencji oddalając ją.

Sąd drugiej instancji wskazał, że w uzasadnieniu uchwały składu 7 sędziów z 23 marca 2011 r. (I UZP 3/10), Sąd Najwyższy obszernie wyjaśnił kwestię odrębności postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych, wyrażającą się przede wszystkim w zasadzie jednoinstancyjności postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Najwyższy, trafnie stwierdzając, iż zasada trybu odwoławczego ustanowionego w systemie ubezpieczeń społecznych polega na tym, że od decyzji Zakładu przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach k.p.c. co oznacza, iż nie ma tu administracyjnego postępowania w jego - według k.p.a. koniecznych – stadiach

instancyjnych, nie ma też nadzwyczajnych weryfikacji decyzji wadliwych, w specjalnych - również dwuinstancyjnych - trybach, zaś środkiem odwoławczym jest odwołanie do sądu (por. art. 83 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423), które przenosi rozpoznanie roszczeń (zobowiązań), co do których organ rentowy wydał decyzje, na drogę postępowania sądowego.

Podzielając powyższe rozważania prawne, Sąd odwoławczy zaznaczył, że sąd ubezpieczeń społecznych może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cech aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. W uzasadnieniu wyroku z 1 września 2010 r. (III UK 15/10) Sąd Najwyższy zważył nadto, iż postępowanie sądowe skupia się na wadach wynikających z naruszenia przez organ rentowy prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnej, spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, a zatem, wbrew twierdzeniom skarżącego, fakt prowadzenia przez organ rentowy czynności kontrolnych z naruszeniem przepisów o dopuszczalnym czasie trwania kontroli, pozostaje poza przedmiotem postępowania cywilnoprawnego zainicjowanego wniesieniem odwołania od zaskarżonych decyzji.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy ocenił materiał dowodowy w granicach zakreślonych przytoczonym przepisem art. 233 § 1 k.p.c. Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd pierwszej instancji zebrany materiał dowodowy poddał właściwej ocenie i Sąd Apelacyjny nie dopatrzył się, by analiza wyników postępowania dowodowego doprowadziła ten Sąd do wnioskowania sprzecznego z zasadami logiki, bądź zasadami doświadczenia życiowego. Apelacja nie dostarczyła uzasadnionych argumentów, mogących ocenę tę zmienić. Wywody apelacji, sprowadzając się do podważenia oceny dowodów dokonanej przez Sąd Okręgowy, stanowią polemikę z prawidłowymi ustaleniami tego Sądu. Sąd Apelacyjny nie znajduje podstaw do zakwestionowania tej oceny, jako dokonanej

bez naruszenia granic swobodnej oceny dowodów, zakreślonej art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy, ważąc wyniki postępowania dowodowego, w żadnej mierze nie uchybił żadnemu z kryteriów wymaganych przez omawianą normę, czyniąc niewadliwe ustalenia faktyczne, stanowiące podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Sąd drugiej instancji zauważył, że wobec zarzutów apelacji, okoliczności sporne sprowadzały się do ustalenia, czy umowa zawarta przez J. W. z K. B. na okres od 23 listopada 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., której przedmiotem było pozostawanie w gotowości do wykonywania dzieł dla zamawiającego, była umową o dzieło, czy też miała charakter umowy o świadczenie usług, a w konsekwencji, czy świadczona w ramach tej umowy praca stanowiła tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego, rentowych i wypadkowego, prowadząc jednocześnie do występującego po stronie odwołującego obowiązku opłacania składek również na ubezpieczenie zdrowotne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w rozpatrywanym przypadku, już sama treść zawartej przez J. W. z K. B. umowy nazwanej „umową o dzieło”, zgodnie z którą wykonawca zobowiązał się pozostawać w gotowości do wykonywania dzieł dla zamawiającego, jak słusznie uznał organ rentowy, a Sąd pierwszej instancji równie trafnie pogląd ten zaaprobował, także zdaniem Sądu Apelacyjnego, prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż podejmowane przez nią w ramach przedmiotowej umowy czynności rzeczywiście były one realizowane w ramach starannego działania, mającego charakter umowy o świadczenie usług, rodzącej obowiązek ubezpieczenia społecznego. Z uwagi bowiem na brak jakiegokolwiek bliższego określenia pozwalającego na zidentyfikowanie mającego powstać dzieła, trudno przyjąć, iż już w chwili przystąpienia do wykonania umowy stronom było znane mające być ich wynikiem dzieło, rozumiane jako konkretny, indywidualnie oznaczony rezultat.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie bez znaczenia była ponadto okoliczność, iż K. B. była zobowiązana do wykonywania określonych powtarzających się czynności - w ramach bieżącej działalności gospodarczej prowadzonej przez J. W., co tym samym również z tej przyczyny jednoznacznie przeczy uznaniu, iż

rezultatem jej pracy było dzieło w rozumieniu art. 627 k.c., mające samodzielny, niepowtarzalny byt, niezależny od działania twórcy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej); pkt 2 (potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących poważne wątpliwości) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że w niniejszej sprawie wyłoniły się następujące zagadnienia prawne:

1. czy wydanie przez organ rentowy (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) decyzji ustalającej zobowiązanie do zapłaty składek na ubezpieczenie w oparciu o akta kontroli przeprowadzonej w sposób bezprawny, tj. po przekroczeniu ustawowego limitu czasu trwania kontroli, stanowi rażące naruszenie przepisów postępowania przed tym organem, a to naruszenie art. 6 k.p.a. w zw. z art. 7 Konstytucji RP, art. 7 k.p.a., art. 10 k.p.a., art. 77 k.p.a., art. 79a k.p.a., art. 80 k.p.a., art. 107 k.p.a., w myśl obowiązującego od 7 listopada 2019 r. art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., a tym samym czy stanowi przesłankę do uchylenia takiej zaskarżonej decyzji i przekazania sprawy organowi do ponownego rozpoznania;

2. czy przy ocenie rażącego naruszenia przepisów postępowania przed organem w myśl obowiązującego od 7 listopada 2019 r. art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych jest związany prawomocnym wyrokiem sądu administracyjnego (art. 170 p.p.s.a.) stwierdzającego bezprawność czynności kontrolnych, jako podjętych mimo skutecznego sprzeciwu przedsiębiorcy złożonego na podstawie przepisu art. 84c ust. 1. ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, czyli po przekroczeniu ustawowego limitu czasu trwania kontroli, które to czynności stanowiły podstawę materialną wydania zaskarżonej decyzji ustalającej obowiązek zapłaty składek ubezpieczeniowych przez przedsiębiorcę.

Jednocześnie, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała, że na tle drugiego z przedstawionych

zagadnień wyłania się również potrzeba dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości. Zaś naruszenie wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów świadczy o jej oczywistej zasadności.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o:

1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (w zw. z tym, że nie spełnione zostały przesłanki z art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania, o oddalenie skargi kasacyjnej w całości;
2. w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o wyznaczenie rozprawy w niniejszej sprawie;
3. zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz ZUS w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.); występuje potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie

można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr

864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Zgodnie natomiast z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono żadnej argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna kwalifikuje się do przyjęcia do rozpoznania. Na marginesie można wskazać, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania obarczone jest błędem logicznym, bowiem strona skarżąca w kontekście tych samych przepisów, co do których formułuje istotne zagadnienia prawne i formułuje tezę o konieczności dokonania ich wykładni z uwagi na poważne wątpliwości, podnosi również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, co wzajemnie się wyklucza. Skoro bowiem określone przepisy wywołują poważne wątpliwości, które wymagają interwencji Sądu Najwyższego dla ich rozstrzygnięcia, to Sądy w niniejszej sprawie nie mogły ich w sposób oczywistym, rażąco naruszyć, Coś co jest wątpliwe nie może być zarazem oczywiste.

Jednak istotniejszy jest fakt, że podniesione zagadnienia prawne oraz wątpliwości interpretacyjne zostały już rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy w wyroku z 19 maja 2022 r., I USKP 130/21 (niepubl.), który toczył się pomiędzy tymi samymi stronami i miał ten sam przedmiot w odniesieniu jedynie do innych zainteresowanych. Wyrokiem tym Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną odwołującego się i precyzyjnie wyjaśnił wątpliwości podniesione również w niniejszej sprawie, a zatem nie można uznać, aby podniesione zagadnienia prawne i potrzeba wykładni przepisów prawa nadal występowały.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).